

Några glimtar ur mitt liv

Ossian Enqvist berättar i Svenska pensionärsförbundets skrivartävling "Berätta din historia" om när hans familj under kriget var evakuerad till Oravais. Berättelsen fortsätter i det efterkrigstida Helsingfors. God Tid publicerar ett utdrag ur en betydligt längre historia.

Ossian Enqvist.

Jag är 3 år. I dag är det julafton. Vi bor i ett gult hus, som heter Tallbo i Oravais nära kyrkan. Vanligtvis bor vår SEX personers familj på Runebergsgatan i Helsingfors, men nu har Ryssland anfallit Finland och vi har rest undan bombningarna till Oravais, där en släkting är disponent på yllefabriken. Min pappa **Terje**, som är kemist och vars kläder luktar kemi är nu i en laboratorie-buss vid fronten och kollar om rysarna använder gas.

I Tallbo bor min mamma **Ulla**, min syster **Elsa**, nå r gammal, min bror **Ernst**, 8, vårt småvuxna hembiträde **Alina** från Karelen, min moster **Lisi**, hennes barn **Monica**, 5 och **Anders**, 2 samt deras kraftiga hembiträde **Aino**. Aino gillar att äta smör med sked och jagar emellanåt Alina med en yxa när de är osams.

På andra sidan gårdsplanen ligger Granbo där husbondsfamiljen **August** och **Ellen Jusslin** bor med sina barn **Brita**, 3, och **Linnea**, 2, och hunden **Bella**. Augusts gamla mamma **Anna** har en kammare i Tallbo.

Det är en riktig bondgård med kor, häst, gris, får, höns, hundar och kattor. I ett visthus av stock hänger rökta och saltade skinkor, som man kan skära sig skivor av med puukokkniv. Dasset med två hål ligger praktiskt nog i kanten av dynghögen. Mitt på gården ligger brunnen. Den består av ett 10 meter djupt hål i marken murat av sten. Runt brunnen finns inga kanter utom en iskant som sluttar mot det livsfarliga hålet. Vattnet kommer upp med ett spel med en vev, en kätting och en plåthink. Vi barn blir varnade för brunnen. **August**, som är tjugo år äldre än **Ellen** och har byggt järnvägar i Kanada i 15 år varnar oss också för att gå ut i vintermörkret: "Mörkigubben kommer och tar er!"

Nu är julgranen klädd i storstugan, som har fönster åt tre håll och spisen och kammardörren på den fjärde väggen. På golvet finns det trasmattor, som man lyfter på om man vill gå ner genom luckan till källaren eller öppna en liten potatislucka i golvet. Om man hör möss i källaren kan man kasta ner en katt genom potatisluckan. Under golvet finns stora "jordpäron", som jag till min besvikelse märkt vara potatis och inte päron, som jag trodde när jag först hörde om dem: "Nu skall du få smaka på jordpäron!" En av potatisarna är så stor att en mus byggt sig ett bo inne i den.

Aino säger att hon måste gå till posten efter ett paket. Efter en

stund knackar det på dörren och julbocken kommer. Den har en pappersmask för ansiktet. Jag frågar varför och får till svar att det är för att det är så kallt. Alla barn får paket, alla får var sin gummilastbil utom Elsa, som får ett förkläde, något hon blir bitter över resten av sitt liv. Den här julbocken kommer jag i många år att tro vara den enda äkta.

Kriget fortsatte och vi bodde kvar. Efteråt har jag förstått att det delvis var för att vara nära Sverige vid en eventuell rysk ockupation. Vi fick uppleva hur gödseln spreds i form av en spiral på fälten med häst och släde, vi badade i den svala bastun i folkskolan där läraren **Hertzberg** var studiekamrat med min mamma, vi matade hönsen med ugnstekta äggskal, åkte med hölaset i släde från någon avlägsen lada och fick ringa i kyrkklockan med ett rep. Elsa lånade böcker från folkskolans lilla bibliotek tills hon hade läst dem alla. **Enne** (Ernst) och jag skidade i skogen bakom ladugården. Den var för mig en trollskog dit jag förlade Hans och Greta och alla andra sagor. Bakom sago-skogen öppnade sig ett kärr, där det växte tranbär, som vi åt. Enne drog mig på en kälke bestående av hopbundna skidor.

En dag berättade mamma att det blivit fred. "Då kommer pappa hem!" sa jag vilket mamma tyckte var intelligent. Den 22 mars var min födelsedag. Jag sov i samma sovrum i övre våningen med mamma. "Bä, bä, vita lamm" hördes bakom dörren på morgonen och så blev jag

uppvaktad med presenter, bl.a. ett lamm av faner med fotskiva. En vecka senare ljud samma sång bakom dörren. "Hurra, jag har födelsedag igen!" tänkte jag. Döm om min besvikelse när uppvaktningen gick till min mammas sång! Jag grät och de vuxna skrattade.

För mig var det litet problematiskt att leka med Anders. Han var en kavat tvååring. Mitt i allt skrek han "BÖ!" och jag blev skrämdd och började gråta. Saken blev inte bättre av att de vuxna skrattade åt mig!

Vi flyttade tillbaka till Helsingfors men vi skulle återvända. I mars 1944 satt vi igen på ett långsamt tåg draget av ett ånglokomotiv på väg till Österbotten. Storbombardemangen hade varit i februari och min öronsjuka syster Elsa hade klarat sig med nöd och näppe när bomberna slog ner utanför sjukhuset. Enne och jag hade varit i Grankulla under det sista bombardemanget och sett "fyrverkeriet" genom fönstret.

Vi bodde igen i Tallbo. Min mamma gick med sitt ransoneringskort till slaktaren i byn för att köpa kött. När hon fick höra att hon fick köpa så mycket kött hon ville utan kort brast hon ut i gråt av glädje. Det fanns rikligt av livsmedel där på landet. På våren for vi igen tillbaka och var på sommarstugan i Pernå när storanfallet på Näset började. Min pappa befarade att ryssarna kunde göra en landstigning i Pellinge och vi evakuerades igen till Oravais. Det var en varm

sommar och jag brukade leka naken på gården med den jämnåriga Brita. Nu hade Jusslins fått två barn till. Den yngsta stultade hjulbent omkring med bajs i byxorna. En hundvalp föll i den farliga brunnen men blev räddad. Vi köpte en damcykel av märket Aino men gummiringar fanns inte att få. Därför lärde jag mig att cykla med ringar av trä. De hade små träbitar med spiralfjädrar under sig sammanhållna av ringar av koppartråd. På sensommaren kom flyende karelare till byn och lägrade sig på planen framför kyrkan. De hade med sig sina kor, vars klövar var utslitna av promenaden ända från Karelen. Karelarna talade finska, vilket få kunde i Oravais. Mamma tolkade.

Den gamla Anna dog och hela byn var på begravningen, som var en stor fest. Den öppna kistan stod i en syrenberså. Småbarnen lekte och drack saft och kissade under kaffeborden innan begravningståget till fots gick till den avlägsna begravningsplatsen.

Brita och jag fick med björkris i händerna valla kor när de skulle byta äng.

Vi lekte också inomhus. Elsa och Monica gjorde pappersdockor. Anders och jag lekte människoätare och åt upp dem.

Jag är 6 år. Jag är uttråkad, jag har ingenting att göra. Elsa och Enne är i skolan, mamma och Alina limmar fast fönster med limpapper. De försökte föra mig till dagis till Bertha-Mariahemmet. Jag var där en dag. Stora pojkar tog alla handkärror på gården och så skulle man sova mitt på dagen vilket jag aldrig gör. Nästa dag kastade jag mig på gatan och skrek att jag inte vill gå dit och så fick jag bli hemma. Idag försökte jag gå till Täti och farbror **Ole** på Runebergsgatan 60 och läsa "Vihtori och Klaara" serier. Jag undrar varför Vihtori inte skiljer sig från Klaara, som inte låter honom äta sin älsklingsrätt får i kål och spela poker utan slår honom med en brödkavel! Täti öppnade inte dör-

ren, hon ropade att hon är sjuk. Jag försökte säga: "Snälla Täti, släpp in mig!" genom brevlådan, men ingenting hjälpte. Nu tar jag limpappersrullen och kastar den på Alina! Hjälp, den missade och fönstret gick sönder! Nu får jag nog ris av mamma.

Det är roligt när det är krig. Jag får undersöka främmande bombkällare om det blir alarm när vi är på stan. Jag får sova i badkaret och på morgnarna samlar bombskärvor på gatan. En gång lekte vi med Enne och Anders bombardemang. Enne klättrade upp på det stora spegelskåpet medförande pappersflygplan, som han tänkte på och kastade ner. De var skadade ryska bombplan och Anders och jag var brandkåren, som släckte flygplanen med att trampa på dem på trägolvet.

Ibland får jag biljetthäften till spårvagnen av mamma och så åker jag runt i stan. Jag brukar stå bredvid föraren och se vad han gör. Han står klädd i en mörkblå lång vinterkappa och vrider på en stor vev av brons. På huvudet har han en svart rund skinnmössa med ett nummer. Mitt drömyrke är att bli spårvagnsförare. En gång kom jag till Arabia och märkte att biljetterna var slut. Jag började gråta och då fick jag fara tillbaka gratis. Jag har lärt mig skida. Skidorna har tåremmar och kan inte vända, så jag skidar runt Hesperiaparken och stiger av i hörnen av parken och vänder skidorna i en ny riktning. Sirenen tjuoter varje dag klockan 4 och då går jag hem.

Nu är jag 6 1/2 år och har börjat skolan i Viides Yhteiskoulu förberedande första klass. Jag tycker inte om att bli påklädd på morgonen. Jag måste ta på mig ett livstygge för att hålla uppe de långa yllestumporna. Jag tycker att det är flickaktigt. Därför kom jag i början alltid försent till skolan när både mamma och Alina klädde på mig. Men nu klär jag på mig själv och kommer i tid. I skolan är det litet svårt att förstå finska. Mina klasskamrater pekade en gång på mig och sa: "Etana!" och då måste jag springa hem och fråga vad det betyder. Det finns en annan svensk-språkig på min klass, **Lars-Gustav Forsman**. Han bor i Tölö Pärta i en mycket modern lokal som har elektrisk spis och kylskåp, vilket vi inte har. Vi brukar leka tre musketörer och fåktas i vardagsrummet och hoppa över soffan. Han har också fina tennsoldater i röd uniform, som får försvara en borg av träklossar. Vi skjuter sönder borgen med paketpinnar i våra kanoner.

Det första vi får lära oss i skolan framgår av följande samtal: Lärarinnan: "Vet någon hur en bomb låter?" En pojke i klassen: (visslar): "fiiiu!" Lärarinnan: "Alldeles rätt, och då skall ni gå till skyddsrummet!"

Delta i SPF:s skrivartävling!

Övergången mellan ett aktivt yrkesliv och ett liv som pensionär är en omtumlande upplevelse. En del upplever det som en väldigt traumatisk tid, andra känner bara en stor lättnad över att de tunga åren på ett slitsamt jobb är över.

Oberoende av hur du upplevde den här tiden handlar det om ett brytningsskede i livet. Du har säkert erfarenheter och minnen från den här tiden som du vill dela med dig av. Temat i förbundets skrivartävling får tolkas fritt. Det kan omfatta såväl egna minnen och reflektioner kring åren när du gick i pension som en mera fiktionsartad berättelse. Den övergripande rubriken på

tävlingen är "På tröskeln till livet som pensionär", men du sätter själv rubrik på din text.

Texterna får omfatta högst fem maskinskrivna sidor med normal font och med radavståndet 1,5.

Tävlingen är öppen för alla medlemmar inom Svenska pensionärsförbundet.

Första priset är ett stipendium på 500 euro, andra priset är ett stipendium på 300 euro och tredje priset är ett stipendium på 200 euro.

De vinnande bidragen utses av God Tids chefredaktör Markus West och publiceras i God Tid med början i nr 7/2016.

Vinnarna prisbelönas på

förbundets höstmöte 2016.

Förbundet arkiverar insända bidrag och överläter kopior till Svenska centralarkivet. Insända manuskript returneras ej.

Sänd in din text senast den 31 maj 2016 per post till Svenska pensionärsförbundet, PB 129, 00101 Helsingfors eller per epost kansliet@spfpension.fi

För närmare information kontakta verksamhetsledare Berit Dahlin, berit.dahlin@spfpension.fi eller 020 728 8812.

